

Kronika

2018 m. rugpjūčio 26–29 d. Augusto Hermanno Francke's įstaigose Halėje (Vokietija) vyko Penktasis tarptautinis pietizmo tyrimų kongresas „Jausmas ir norma. Pietizmas ir jausminės kultūros 18 amžiuje“ (*Gefühl und Norm. Pietismus und Gefühlskulturen im 18. Jahrhundert*). Kongresą organizavo Martyno Liuterio Halės-Vitenbergo universiteto Tarpdisciplininis pietizmo tyrimų centras, Istorinė pietizmo tyrimų komisija ir Francke's įstaigos Halėje. Tokie tarpdisciplininiai pietizmo tyrimo kongresai, savotiški pietizmą tyrinėjančių pasaulio mokslininkų suvažiavimai, Halėje vyksta nuo 2001 m. Šiame kongrese, kaip rodo pavadinimas, buvo orientuotas į pietistinio jausmingumo tyrimus. Jame dalyvavo teologai, filosofai, istorikai, antropologai, meno tyrininkai, psichologai, edukologai, muzikologai, kalbininkai, literatūrologai iš Vokietijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Šveicarijos, Švedijos, Danijos, Suomijos, Austrijos, Australijos, Norvegijos, Olandijos, Lenkijos, Rumunijos, Kanados ir Lietuvos. Iš viso per tris kongreso darbo dienas buvo perskaitytas 81 pranešimas, surengtos kelios diskusijos. Kongresą atidarė prof. iš Australijos Jacqueline Van Gent pranešimas „Meilė, džiaugsmas ir ašaros. Jausmai ir pietizmas ankstyvojo modernizmo pasaulyje“. Kiekviena kongreso diena prasidėdavo dviem plenariniams pranešimams, kurie iš karto būdavo recenzuojami. Vėliau pranešimai buvo skaitomi aštuoniose sekcijose. Lietuvai šiame kongrese atstovavo trys mokslininkai: Inga Strungytė-Liugienė, Mindaugas Šinkūnas ir Žavinta Sidabraitė (LMT finansuojamo pietistinės kultūros tyrimo projekto *Moderniųjų iniciatyvų ir tradicijos dialogas: susirinkimininkų judėjimas Mažonoje Lietuvoje* dalyviai). Inga Strungytė-Liugienė perskaitė pietistinės giesmės vertimo į lietuvių kalbą tradiciją aptariantį panešimą „Rodyti jausmus ar jų nepaisyti: pietistinių giesmių vertimai į lietuvių kalbą XVIII amžiuje“.

Mindaugas Šinkūnas pranešime „Asmeninio santykio su Dievu kaita lietuviškuose giesmynuose“ analizavo kreipinių į Dievą įvairovę, jų formas, dažnį ir vartojimo slinktis. Žavinta Sidabraitė pranešime „Prūsijos Lietuvos surinkiminių literatūra: religinis jausmingumas ir tautinės savasties paieškos“ teigė, kad naivaus jausmingumo persmelkta surinkiminių literatūra, augusi ir stiprėjusi kartu su augančiu lietuvininkų raštingumu bei pingančia knyga, atliepė esminį skaitytojo poreikį – prieinama forma perteikti idealybės ilgesio dramą. Kongreso dalyviams taip pat buvo surengtos mokslinės ekskursijos į Leopoldiną, Nacionalinę mokslų akademiją, Halėje, taip pat į Vokiečių švietimo muziejų Johano Vilhelmo Liudviko Gleimo name Halberštate ir į Frydricho Gotlybo Klopštoko namą muziejų Kvedlinburge.

Kongreso puslapis internete:

<http://izp.uni-halle.de/veranstaltungen/kongress2018.htm>

ŽAVINTA SIDABRAITĖ

2018 m. lapkričio 6 d. Lietuvos mokslų akademijoje vyko renginys „Šimtus jau metus...‘ Karaliaučiaus universiteto Lietuvių kalbos seminarui – 300“. Jį organizavo Reformacijos istorijos ir kultūros draugija (pirmininkas Donatas Balčiauskas) bei du Lietuvos mokslų akademijos skyriai: Humanitarinių ir socialinių mokslų (pirmininkas akad. Domas Kaunas) ir „Mokslininkų rūmai“ (vadovė Aldona Daučiūnienė). Renginio vedėjas – akad. Domas Kaunas. Iškilmingą atmosferą susirinkusiai auditorijai suteikė giesmės, giedamos Vilniaus evangelikų liuteronų choro (vadovė Asta Saldukienė).

Renginio pradžioje Aldona Daučiūnienė perskaitė lietuvišką Liudviko Gedimino Rėzos (1776–1840) eilėraštį „Šimtus jau metus saulelė tekėjo ir leidos“, parašytą ir pirmą kartą paties Rėzos perskaitytą 1823 m. per Lietuvių kalbos seminaro šimtmečio iškilmes Karaliaučiaus universitete. Nors seminaras įkurtas 1718 m. ir Rėza, jam vadovavęs 1810–1840 m. ir parašęs istoriją, įkūrimo metus žinojo, tačiau 1723 m. buvo parengtas pirmasis statusas, taigi tada seminaras tapo institucinis. Eilėraščio rankraštis išlikęs, dabar saugomas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje.

Pranešimai lieté skirtingus seminaro gyvavimo ir jo istorijos tyrimo aspektus. Dr. Ona Aleknavičienė (Lietuvių kalbos institutas) pranešimą „Lietuvių kalbos seminaras Karaliaučiaus universitete: įkūrimo istorija“ pradėjo ne nuo

istorinio ar socialinio ir kultūrinio konteksto, kaip įprasta, bet nuo dviejų asmenybių, turėjusių įtakos seminarui atsirasti: Prūsijos karaliaus Frydricho Vilhelmo I ir Karaliaučiaus universiteto profesoriaus, Sembos konsistorijos tarėjo Henriko Lyzjiaus. Karaliaus siekis įvesti privalomąjį pradinį mokymą lietuvių kalba tapo pagrindiniu akstinu dviem Lietuvių kalbos seminarams atsirasti – iš pradžių Karaliaučiuje (1718–1944), o vėliau Halėje (1727–1740). Pranešime daugiausia dėmesio skirta pirmiesiems Karaliaučiaus seminaro vadovams – Henrikui Lyzjijui ir Jonui Jokūbui Kvantui, apžvelgtas pradinis veiklos dešimtmetis, parodyta, kaip seminaras, lydintas permainingos pietistų ir liuteronų ortodoksų kovos, aktyvino kultūrinį Prūsijos Lietuvos gyvenimą ir skatino lietuviškų knygų rengimą. Seminaro auklėtiniai tapo lietuvių raštijos kūrėjais, lietuvių kalbos ir kultūros palaikytojais.

Vokietijos Federacinės Respublikos garbės konsulas Klaipėdoje, Klaipėdos universiteto doc. dr. Arūnas Baublys siekė nukreipti dėmesį į platesnį Lietuvių kalbos seminaro kontekstą, tiek teologinį, tiek kultūrinį. Jo nuomone, reikia vertinti seminaro poveikį ne tik Prūsijai, bet ir Didžiąjai Lietuvai. Studijuoti į Karaliaučių vykdavo nemažai studentų iš Lietuvos, jie irgi tapdavo Lietuvių kalbos seminaro lankytojais, dalis vėliau grįždavo ir dalyvaudavo visuomenės gyvenime. Kaip pavyzdį jis išskyrė iš Biržų kilusį Eduardą Jokūbą Daukšą (1836–1890), Karaliaučiuje studijavusį 1856–1860 m., seminarą lankiusį 1858 m. Jo tėvas Kazimieras Kristupas Daukša, beje, žinomas kaip lietuvių kalbos gramatikos (išlikę tik sūnaus daryti ir pildyti nuorašai) ir lietuvių–lenkų kalbų žodyno (redaguoto sūnaus) autorius. Grįžęs į Lietuvą, Eduardas Jokūbas Daukša rašė eilėraščius lietuvių ir lenkų kalba, į lietuvių kalbą vertė vokiečių autorių kūrinių ištraukas, Adomo Mickevičiaus poeziją. Buvo aktyvus lietuvių šalininkas, už dalyvavimą 1863 m. sukilime ištremtas į Sibirą. Šis pavyzdys rodo, kad Lietuvių kalbos seminaro įtakos verta ieškoti ir plačiau – tiek geografinė, tiek filologine prasme.

LMA Vrublevskių bibliotekos direktorius doc. dr. Sigitas Narbutas pranešime kalbėjo apie Lietuvių kalbos seminaro tyrimus ir tyrėjus. Pagrindinė iš jų dabar yra dr. Liucija Citavičiūtė, 2004 m. išleidusi išsamią monografiją „Karaliaučiaus universiteto Lietuvių kalbos seminaras: istorija ir reikšmė lietuvių kultūrai“, nuosekliai tirianti vieno ryškiausių seminaro vadovų – Liudviko Gedimino Rėzos veiklą. 2003 m. ji į lietuvių kalbą išvertė ir paskelbė rankraštinę jo *Lietuvių kalbos seminaro istoriją* (rankraštis saugomas Valstybiniame

archyve Olštynė). Citavičiūtė Lietuvos ir užsienio archyvuose bei bibliotekose toliau ieško Rėzos veikalų ir leidžia daugiatomius *Raštus* (šiuo metu išleisti 5 tomai, netrukus išeis dar du). Narbutas labai pagarbiai pristatė ir ankstesnį tyrėją – Vilniaus universiteto profesorių Albiną Jovaišą (1931–2006), 1969 m. paskelbusį iki šiol aktualumo nepraradusią monografiją *Liudvikas Rėza*, publikavusį dvitomį Rėzos rūpesčiu surinktų dainų rinkinį *Lietuvių liaudies dainos* (1964) ir turėjusį viziją išleisti Rėzos *Raštus*. Apie tą viziją jis dažnai kalbėdavo dirbdamas Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, dabar ji čia pat sėkmingai ir realizuojama.

ONA ALEKNAVIČIENĖ

2018 m. lapkričio 7 d. Skuodo meno mokykloje vyko konferencija „*Simonas Daukantas, jo epocha ir Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetis*“. Konferencijos lektoriai ir dalyviai aplankė S. Daukanto gimtąją sodybą Kalvių kaime ir motinos kapą Lenkimų Šv. Onos bažnyčios šventoriuje Skuodo rajone. Prof. Giedrius Subačius, 1995-ųjų metų Simono Daukanto premijos laureatas, pranešimu „Ką rašysena sako apie Daukantą?“ kvietė nauju aspektu pažvelgti į *Istorijos žemaitiškos* rankraštinius tekstus. Daukanto rašysenos estetika, ornamentika, naudotas popierius – kaip asmenybės ir jo veiklos išraiškos priemonės ir ženklai – šiandien prabyla tarsi medžio kamieno rievių atminties kodas. Prakalbinta Daukanto rašysenoje sudėta unikali atmintis klausytojams leido nauju žvilgsniu pamatyti bei giliau pažinti iškilią asmenybę. Prof. Subačius konferencijos dalyvius supažindino ir su ką tik išleista monografija *Simono Daukanto Rygos ortografija (1827–1834)*. Deimantas Karvelis atskleidė Simono Daukanto ir lietuviškos istoriografijos pradžios sąryšį. Gražina Kadžytė aptarė Daukanto „Dainės žemaičių“ ir kitas tautosakos rinkimo XIX a. aplinkybes. Rūta Vildžiūnienė diskutavo apie tai, ko neteko be melodijų užrašytos dainos, esančios Daukanto ir kitų tautosakos rinkėjų palikime. Virginijus Jocys pristatė etninės kultūros relikтус, aptinkamus Daukanto veiklos pavelde. Apie tai, ką Daukantas reiškia šiandien kiekvienam asmeniškai ir mums visiems, savo pranešime kalbėjo Juozas Šorys. 2011 m. Daukanto premijos laureatas Juozas Vyšniauskas narpliojo Daukanto giminytės pynes ir pristatė savo naują knygą *Vargo pelės ainiai* (Klaipėda, 2018), parašytą kartu su Daukanto vaikaičiu Vsevolodu Cvetkovu. Algimantas Jucevičius detalai apžvelgė Daukanto biografijos laikotarpį nuo Kalvių iki Vilniaus. Vida Girininkienė pristatė

parengtą kilnojamąją parodą „Simonui Daukantui 225. Laikas ir asmenybė“. Konferenciją užbaigė Vilniaus Simono Daukanto gimnazijos moksleivių teatralizuota lietuvių kalbos ir istorijos pamoka „Dvylika juodvarnių apie Daukantą lakstančių“.

NIJOLĖ RAUDYTĖ

2018 m. lapkričio 8 d. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Valstybingumo erdvėje atidaryta paroda „Simonui Daukantui – 225“, skaityta vieša prof. habil. dr. Giedriaus Subačiaus paskaita „Simono Daukanto universalumas, darbų apimtys ir politika“.

Tai renginių ciklo dalis, skirta jubiliejiniams Simono Daukanto (1793–1864) metams ir Lietuvos valstybės atkūrimo šimtosioms metinėms. Renginio vedėjas – doc. dr. Mintautas Čiurinskas (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas).

Parodą atidarė Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos generalinis direktorius prof. dr. Renaldas Gudauskas, pavadindamas ją nacionalinio masto renginiu. Daukantas savo darbuose kūrė ateities valstybės scenarijų, todėl ir jo jubiliejaus minėjimą reikia vertinti kaip ypatingos svarbos renginį. 2018-uosius Lietuvos Respublikos Seimas paskelbė Simono Daukanto metais.

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktoriaus pavaduotojas doc. dr. Mindaugas Kvietkauskas pabrėžė, jog šiai parodai atrinkta tik vertingiausia literatūrinio palikimo dalis – atrinkta tam, kad pokalbis su Daukantu vyktų gyvai, kad jo istorija būtų čia pat. Kaip vieną svarbiausių eksponatų jis išskyrė Daukanto testamentą, sudarytą 1862 m. sausį Papilėje, paskirstantį ne vien daiktus („kuriuos jei visus surinktum, nė šimto rublių nebus verti“), knygas bei pinigus, bet liudijantį ir apie moralės dalykus. Kvietkauskas perskaitė visą testamentą, į lietuvių kalbą 1893 m. išverstą Jono Jablonskio. Doc. dr. Brigita Speičytė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas) kaip ypač vertingą veikalą minėjo *Istoriją žemaitišką*, rašytą Lietuvai labai sudėtingu laikotarpiu – 1831–1834 m. – ir orientuotą į Lietuvos ateities viziją.

Didžiausia Daukanto literatūrinio palikimo dalis dabar saugoma Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, jo bibliotekos rankraštyne (keletas rankraščių yra dar LNMMB bei VUB). Daukanto sesers Anastazijos vaikaitis Ferdinandas Kaunackis 1911 m. didžiąją jo archyvą ir nemažai knygų padovanojo Lietuvių mokslo draugijai, įkurtai Vilniuje 1907 m. Jubiliejinė paroda rengta

siekiant glaustai parodyti Daukanto darbo kryptis ir interesus, todėl verta paminėti ir eksponatus – pradedant nuo portreto, įprastai kabančio instituto Posėdžių salėje. Eksponatų aprašus parengė bibliotekos vadovė Rūta Pleskačiauskienė ir rankraštyno vedėjas Virginijus Gasiliūnas:

1. Jonas Zenkevičius. **Simono Daukanto portretas**, 1850 m., drobė, aliejus. Tai vienintelis autentiškas ikonografinis Daukanto atvaizdas, sukurtas Peterburge jam pačiam pozuojant. Portretas nutapytas Šiaulių apskrities dvarininko Vladislavo Narbuto užsakymu. Iki XX a. pradžios šis portretas visuomenei nebuvo žinomas. 1901 m. jį rado Juozas Tumas-Vaižgantas Jono Jokubauskio paveikslų rinkinyje. Kunigaudamas Micaičiuose netoli Kuršėnų, Juozas Tumas-Vaižgantas dažnai lankydavosi Ketūnų dvare pas dvarininkus Jokubauskius. Senasis Konstantinas Jokubauskis buvo vedęs Sofiją Narbutaitę, Vladislavo dukrą, ir paveldėjęs Ketūnus, kurie kartu su turtinga paveikslų galerija vėliau atiteko sūnui Jonui. Portretą Jonas Jokubauskis padovanojo Lietuvos mokslų draugijai.

2. Simonas Daukantas, **Istorija žemaitiška**, rankraštis, apie 1831–1834 m. Šiame veikale pirmą kartą pavartotas žodis *valstybė*. Pirmasis iš penkių šio žodžio pavartojimų: „Tu tarpu Jaroslavaus didesio Gudū kunegaiksztis nubenges kares su Boleslawu narsiūiū ir Mscislawa broliū saō sukos i **walstibę** Lotawū arba Letuwiū anupus uppęs Daugaōs giwenantiu“ (l. 53v).

3. Simonas Daukantas, **Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių**, išleistas 1845 m. Peterburge. Spausdinti lapai įrišti kartu su įterptais švariais lapais pastaboms ir papildymams.

4. **Pasakos Fedro**, rankraštis, vertė Simonas Daukantas, prieš 1846 m. Knyga išleista 1846 m. Motiejaus Šauklio vardu Peterburge.

5. Simonas Daukantas, **Didysis lenkų–lietuvių kalbų žodynas**, rankraštis, žodyno pradžia: A–M, rašytas nuo 1852 m., nebaigtas: išlikę trys foliantai, bendras lapų skaičius – per 1000, pateikti 56 567 lenkiški žodžiai, 37 677 lietuviški atitikmenys.

6. Simonas Daukantas, medžiaga rengtam **Lietuvių kalbos žodynui**, rankraštis, be datos, palaidi lapai. Spėjama, kad piešinys pieštuku pieštas Daukanto.

7. Simonas Daukantas, **Testamentas**, rankraštis, rašytas lenkiškai 1862 m. sausio 2 d. Papilėje. Jonas Jablonskis 1893 m. išvertė jį į lietuvių kalbą (Jonas Jablonskis, *Raštai*, t. 1, 1932, p. 184–185).

8. Simonas Daukantas, bibliografinis **mokslinės literatūros lenkų, prancūzų ir vokiečių kalbomis sąrašas** su citatomis ir pastabomis, rankraštis, be datos.

Atidarius parodą, prof. habil. dr. Giedrius Subačius (Iliojaus universitetas, Čikaga; Lietuvos istorijos institutas, Vilnius) skaitė paskaitą „Simono Daukanto universalumas, darbų apimtys ir politika“. Daukantą jis pavadino žmogumi universitetu – po Vilniaus universiteto uždarymo (1832) Daukantas ėmėsi veiklos, aprėpiančios daugelį humanitarinių mokslų sričių: rašė Lietuvos istoriją, gramatiką, 4 žodynus, vadovėlių, maldaknygę, 3 antikinių autorių vertimus, skelbė tautosaką, knygas vaikams, ūkinių patarimų knygeles. Nors laiškus rašė lenkiškai, bet viską, kas skirta viešinti, – tik lietuviškai. Tačiau ne viskas rengta spaudai. Antai 1106 puslapių Lietuvos istorija buvo be autentiško, paties autoriaus duoto pavadinimo. Pavadinimas *Istorija žemaitiška* rankraštyje įrašytas Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos aplinkos žmogaus (istorija iš tiesų ne vien Žemaitijos, bet visos Lietuvos). Subačiaus nuomone, Daukantas pavadinimo nedavė tikriausiai dėl to, kad suprato, jog cenzūra neleis spausdinti, be to, jis buvo atsargus. Veikalą be pavadinimo sunkiau identifikuoti.

Giedrius Subačius kartu su prof. habil. dr. Pėteriu Vanagu (Stockholmo universitetas, Latvijos universitetas) 2016 m. žurnale *Archivum Lithuanicum* pranešė mokslo visuomenei, kad žodis *valstybė* pirmą kartą pavartotas Daukanto *Istorijoje žemaitiškoje* ir pagal kilmę yra latvizmas, plg. lat. *valstība*. Parašydavo šį žodį greta kitų – *valdysta*, *ūkė*, *viešpatybė* – jis ir vėliau, bet visuomenė *valstybę* priėmė ir plačiau vartoti pradėjo tik XX a. pradžioje, apie 1905-uosius (prisimintina, kad 1906 m. pavasarį jau vyko *Valstybės dūmos* rinkimai). Paskaitoje Subačius grįžo prie šios temos. Perimti *valstybę* iš latvių kalbos Daukantą galėjo paskatinti darbas generalgubernatoriaus kanceliarijoje Rygoje – *Istorija žemaitiška* rašyta būtent šiame mieste apie 1831–1834 m.

Apie Rygoje sukurtus darbus ir jų ortografiją Subačius yra jau anksčiau paskelbęs keletą straipsnių, o ką tik išėjo ir tyrimus apibendrinanti monografija *Simono Daukanto Rygos ortografija (1827–1834)*¹, lapkričio 6 d. pristatyta

¹ Monografijos recenziją žr. Jurgita Venckienė, „Apie Simono Daukanto Rygos ortografiją ir kalbos politiką (1827–1834)“, in: *Senoji Lietuvos literatūra*, kn. 46: *Pietizmo idėjos ir surinkimininkų raštija Prūsijos Lietuvoje*, 2018, p. 343–349.

Signatarų namuose. Rankraščių faksimilėmis ir kardiogramas primenančiais grafikais, arba transformacijų kreivėmis, jis vaizdžiai parodė kas keletą, kelio-lika ar keliasdešimt puslapių kintančią Daukanto rašybą. Rygoje Daukantas atsisakė Vilniaus laikotarpio ortografijos ir ėmė modeliuoti naują, paremtą Prūsijos Lietuvos ortografija, taip mėgindamas suartinti dvi nuo XVI a. atskirai gyvavusias lietuviškos raštijos tradicijas. Ypač didelis autoritetas jam buvo Karaliaučiuje Martyno Liudviko Rėzos išleisti Kristijono Donelaičio *Metai* (1818).

Ir monografijoje, ir paskaitoje Subačius daug dėmesio skyrė Daukanto kalbos politikai, vertino ją apskritai kaip politiką, kūrusį stiprios tautos įvaizdį. Nors Daukantas dažnai kaitaliojo ortografiją, bet kalbos ideologijos – niekada. Jam rūpėjo ir lietuvių kalbos būklė (grynumas), ir statusas. Niekada nesikeitė pagrindinis akcentas ir politinė vizija – lietuvybė gyvybinga. Lietuvos istorijos ir kalbos gyvybingumą jis demonstravo įvairiais būdais: ne tik pasakojimu apie tautos galybę ir ilgą valstybingumo tradiciją, bet ir lietuviškų raštų kiekiu, kūrėjų gausos parodymu (jų skaičių didino pasirašydamas slapyvardžiais), veikalų dydžiu bei estetiniu vaizdu, naujų lietuviškų žodžių kūrimu (vien *Didžiajame lenkų–lietuvių kalbų žodyne* yra apie 3 800 naujadarų), tautosakos kaip liaudies kūrybos skelbimu.

Paskaitos pabaigoje Subačius nubrėžė ir ateities tyrimų perspektyvas: 1) visų laikotarpių rašybos įvertinimas; 2) darbų chronologijos nustatymas; 3) rėmimosi šaltinių įvertinimas; 4) citatų rinkinių kitomis kalbomis analizė; 5) Daukanto rankraščių paieškos; 6) naujos archyvinės medžiagos paieškos.

Gal ir netikėta, bet yra dar iki šiol netirtų Daukanto rankraščių. Kad ir išrašai iš įvairių nelietuviškų knygų – jie irgi gali daug pasakyti apie mokslinius bei kultūrinius įvairiapusės asmenybės interesus.

ONA ALEKNAVIČIENĖ

2018 m. lapkričio 9 d. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Valstybingumo erdvėje įvyko konferencija „...ir kraštą... vadino valstybe“ (XVIII Jurgio Lebedžio skaitymai), skirta jubiliejiniams Simono Daukanto (1793–1864) metams ir Lietuvos valstybės atkūrimo 100 metų jubiliejui.

Konferenciją pradėjo Ilinojaus universiteto Čikagoje profesorius Giedrius Subačius kviestiniu pranešimu „Simonas Daukantas – ortografijos atlikėjas ar improvizatorius?“

Profesorius atkreipė dėmesį, kad iki bendrinės kalbos įsitvirtinimo XIX a. antroje pusėje rašyba turėjo individualių bruožų, net padedančių identifikuoti rašiusįjį. Rašyba buvo kaip DNR – unikalus asmens kodas. Maža to – kartais ir to paties autoriaus rašyba buvo įvairi, skirtingais kūrybos etapais įgaudavo naujų bruožų. Ir kaip tik tokia ypatinga įvairove pasižymėjusi Daukanto ortografija – galbūt pati nenuosekliausia ne tik tarp XIX a. lietuvių autorių, bet ir visoje lietuvių kalbos rašto istorijoje (net viename sakinyje ji galėjo įvairuoti, pvz., *nežinodamis*, *žynowas*, *žęna*).

Tyrimai atskleidžia ir „džiazuojančios“ Daukanto rašybos tam tikrus dėsningumus. Didžiojoje rankraštinėje *Istorijoje Žemaitiškoje* (baigtoje ne kuriais nors kitais, o 1834 m.) galima išskirti rašybos lūžių taškus. Tai buvo pagrįsta pavyzdžiais, pateikti įtikinami pokyčių paaiškinimai. Vienas pavyzdžių – po ilgas nuleistines ir iškeltines turinčių raidžių *l*, *p*, *t* antroje *Istorijos žemaitiškos* pusėje ypač imti vartoti digrafai *yi* ir *ij*. Tai rodo, jog Daukantui buvo svarbi ir *grafotaktika*, ne tik fonetika. Vienas iš nustatytų dėsningumų – Daukantas įsivedinėjo naujoves pradėdamas nuo galūnių. Daukantas turėjo gerai jausti vienų raidžių poveikį kitoms raidėms. Jei įsivedamas vienas diakritinis ženklis virš raidės *ô*, tai vienas jis atrodo nevykęs prielipas, bet kai Daukantas pamažu įsivedė ir *û ê î* (kaip jis pats vadino, *skliautuotas* raidės) – tada vaizdas jau ėmė atrodyti logiškas, gerai motyvuotas. Tyrimo metu taip pat buvo rekonstruoti bent devyni šio veikalo redagavimo sluoksniai.

Lyginamieji tyrimai rodo, kad galima rasti nemaža rašybos ypatybių, kurias Daukantas stengėsi tam tikrais etapais perimti iš Kristijono Donelaičio (buvo iliustruota raidės „ę“ pavyzdžiu), Jurgio Pabrėžos, Jono Bretkūno, Mikalojaus Daukšos, Jurgio Pliaterio. Šie autoriai Daukantui buvo autoritetingi, ir jis įsileido vieną kitą jų rašybos ypatybę (tam tikrais savo kūrybos etapais). Bet tik šiek tiek, tik tam tikram laikui, dažniausiai modifikuodamas perimamų ženklų turinį. O štai vardo „Kieystutis“ rašybą akivaizdžiai paveikė Alberto Vijūko-Kojalavičiaus *Lietuvos istorijos* lotyniškasis variantas.

Rašybos ypatybės padeda datuoti Daukanto rankraščius, nustatyti jų chronografiją. Tiriant rašybą paaiškėjo, kad pirmasis turimas Daukanto ranka rašytas tekstelis yra iš 1827 m. Jis tada jau gyveno Rygoje, vadinas, Daukanto ranka rašytų lietuviškų tekstų iš Vilniaus periodo visai neturime. Turbūt jis jų neišsaugojo, priešingai nei daugelio Rygos ir Peterburgo laikotarpių tekstų. Taip pat paaiškėjo, kad pirmosios Daukanto rankraštinės

dainos užrašytos dar 1827–1828 m. Daukanto dainas leidžiant 1983 m. tokių dalykų nežinota.

Pranešime buvo skirta dėmesio ir Daukanto įvesto žodžio „valstybė“ istorijai, buvo parodyti Daukanto laikų Rygos vaizdai, tarp jų ir katalikų bažnyčia, kurioje jis davė priesaiką prieš pradėdamas eiti pareigas Rygos generalgubernatoriaus raštinėje.

Rašybos tyrimai rodo, kad Daukanto dėmesys buvo nukreiptas ne tiek į ortografiją, ne tiek į konkrečios kalbos raiškos detalių preciziką, o kitur: į lietuvių kalbos *statusą*, ideologiją – siekį sudaryti gerą įspūdį apie lietuvių kalbos stiprumą.

Sauliaus Pivoro (VDU) pranešimas „Latvių liaudies švietėjų poveikis Simono Daukanto pažiūroms ir veikalai“ buvo skirtas aptarti kultūrinės aplinkos Rygoje (kur Daukantas gyveno 1825–1834 m. ir kuri daugiausia buvo vokiška) įtaką Daukantui. Atkreiptas dėmesys, kad asmeninėje Daukanto bibliotekoje iš knygų įvairiomis kalbomis daugiausia buvo būtent knygų vokiečių kalba. Rygos laikotarpiu Daukantas susipažino ir naudojosi baltvokiečių švietėjų darbais, daugiausia išleistais ir parašytais XVIII a. istorikų ir publicistų. Minėti Wilhelmus Christianas Friebe (1761–1811), Augustas von Kotzebue (1761–1819). Taip pat „latvių laisvės apaštalas“ Garlybas Merkelis (1769–1850), kurio veikalų įtaka Daukantui neabejotina. Pvz., jo veikalu *Livonijos senovė* Daukantas rėmėsi *Istorijoje Žemaitiškoje*. Sąvoką „tautos būdas“ Daukantas galėjo pradėti naudoti sekdamas Herderiu, bet Merkelio, kuris šią sąvoką buvo produktyviai panaudojęs latviams apibūdinti, pavyzdys taip pat turėjo būti paveikus. Dėl baltvokiečių švietėjų veikalų įtakos baudžiamos kritika ryški jau Daukanto Rygoje rašytoje *Istorijoje Žemaitiškoje*, kur pirmąkart įvedamas specialus lietuviškas žodis šiam reiškiniui nusakyti – *baudžiava* (Daukanto perimtas iš Liudviko Rėzos komentarų Donelaičio *Metams*). Dar labiau baudžiamos kritika sustiprėja vėliau Daukanto *Būde*.

Pranešime buvo aptarti Daukanto ryšiai su latvių liaudies švietimo veikėjais. Daukantui turėjo būti žinomos ir didesnės tenykštės bibliotekos (Juozapo Simforijono Mieleškos, Johannesio Hermanno Trey’aus biblioteka, galima sakyti, orientuota į baltistiką plačiąja prasme). Rygos latvių pastoriaus Trey’aus veikla, susijusi su liaudies švietimui skirtu laikraščio latvių kalba, su šviečiamosios literatūros leidyba ir kita veikla švietimo srityje, turėjo stiprinti Daukanto orientaciją į liaudies (tautos) švietimo veiklą.

Iš Minsko atvykęs tyrėjas Aleksandras Feduta pranešime „Pranciškus Malevskis ir Simonas Daukantas: duomenys apie santykių istoriją“ supažindino su savo rastais archyviniais dokumentais (su jais detaliau galima susipažinti šaltinių publikacijoje žurnale *Archivum Lithuanicum* 20), rodančiais šių buvusių bendramokslių ryšius. Iš jų aiškėja, kad Malevskis, jau būdamas rūmų patarėjas, metrikantas, būrė apie save kalbas mokačius bei istoriją išmanančius buvusio Vilniaus universiteto studentus, tarp kurių buvo ir Daukantas, kuris jo kviečiamas dėjo pastangas įsidarbinti Valdančiajame senate. 1837 m. Daukantas vyresnybės potvarkiu buvo perkeltas į skyrių, kuriame ir buvo Lietuvos Metrikos archyvas, ir tapo metrikanto Malevskio padėjėju. Šaltiniai atskleidžia ir leidžia patikslinti daugiau Daukanto tarnybinės biografijos detalių. Pranešėjas ragino toliau tęsti archyvines paieškas.

Aurelijus Gieda (VU) pranešime „Ką apie idėjų istoriją byloja Simono Daukanto biblioteka?“² pradėjo nuo Monikos Baár 2010 m. išėjusios monografijos apie penkias Vidurio Rytų Europos nacionalines istoriografijos tradicijas XIX a. (*Historians and Nationalism: East Central Europe in the Nineteenth Century*, Oxford, 2010). Šiame lyginamajame tyrime, nepaisant daugybės nacionalizmo amžiaus panašumų, Lietuvos atvejis ir Daukantas vis dėlto traktuojami kaip aiški išimtis Čekijos, Lenkijos, Rumunijos, Vengrijos istoriografijų kontekste, nes su Daukantu lietuvių istoriografijos tradicija nebuvo nei institucionalizuota, nei profesionalizuota. Daukantas pateikė ir seniausią (miškingos pagoniškos Lietuvos) *aukso amžiaus* variantą kaip atramą tautinėje istorijoje. Nors idėjinis Daukanto artimumas kitų regiono istorikų darbams akivaizdus, bet sąlygos kurtis lietuvių tautinei istoriografijai labai skyrėsi. Toliau pranešime buvo susitelkta į Daukanto bibliotekos, 1910 m. atitekusias Lietuvių mokslo draugijai, turinį, istoriją ir tyrimus (šiuo metu reikšminga jos dalis saugoma Lietuvių literatūros ir tautosakos institute). Apibendrinant pastebėta, kad tyrimai dar nėra išsamūs, o atidesnis žvilgsnis leidžia aiškiai išvelgti Daukanto idėjinio akiračio bendrystę su kitomis XIX a. Europos istoriografijomis.

Roma Bončkutė (KU, LLTI) perskaitė pranešimą „Daukantas ir Herderis: *akylumas ir kultūra*“. Jame atkreiptas dėmesys į tai, jog *Buda Senowes Lėtuwiū*

² Pranešimo pagrindu paskelbtą tekstą galima perskaityti publikacijoje: Aurelijus Gieda, „Idėjų istorija ir Simono Daukanto biblioteka“, in: *Tarp knygų*, 2018, gruodis (Nr. 12), p. 17–20.

Kalnienû ir Zámajtiû neretai vadiname kultūros istorija, nors žodžio „kultūra“ šiame tekste nerandame. Taip yra todėl, kad Daukantas savo darbuose stengėsi vartoti kuo mažiau svetimžodžių, stengėsi juos pakeisti lietuviškais žodžiais. Kyla klausimas, kaip jam pavyko, ir ar pavyko, pakeisti tokį svarbų žodį, kurį šiuolaikine prasme pradėjo vartoti Johannas Gotfriedas Herderis ir galutinai įtvirtino savo veikalė *Mintys apie žmonijos istorijos filosofiją (Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit)*. Herderis neabejotinai yra vienas pagrindinių Daukanto intertekstų. Antai skaitant Herderio veikalą paaiškėja, kodėl Daukantui reikia tiek gamtos, – ne dėl to, kad buvo eigulio sūnus ir anūkas, bet būtent dėl to, kad, kaip ir Herderis, apie žmogų mąsto analogijomis su gamta. Daukanto darbuose matomi šio veikalo intertekstai skatina manyti, kad kultūrai įvardyti Daukantas vartojo kitus žodžius. Anot pranešėjos, tiriant minėtą Daukanto tekstą peršasi išvada, kad Herderio (nors jis tiesiogiai cituojamas tik vieną kartą *Istorijoje Žemaitiškoje*) kultūros sąvoką jis dažniausiai (nors ne visais atvejais) išreiškia žodžiu *akylumas* (o Daukanto tekstuose randamas kultūros antonimas – *aklybė*). Buvo pastebėta, kad žodžio *kultūra* Daukantas nevartojo, nes iš Sirvydo buvo supratęs, kad tai yra *grožybė, grožis*. Iškeltoji versija apie *akylumo* vartoseną pranešime buvo grindžiama ir kitais pavyzdžiais bei argumentais.

Dalios Dilytės (LLTI) perskaityto pranešimo pavadinimas – „Kas tas *Būdas*? Simono Daukanto *Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių* žanro ir esmės klausimas“. Pranešėjos teigimu, turime pripažinti, kad šis Daukanto kūrinys tvirtos, aiškiai apibrėžtos vietos mūsų raštijos laukuose neturi. Nors yra minimas, net vadovėliuose, literatūros istorijai jis lyg ir nėra priskiriamas, daugiau laikomas kultūros istorijos veikalu. Pranešimo autorės nuomone, šis kūrinys drąsiai ir nedviprasmiškai galėtų būti priskirtas lietuvių literatūros istorijai ir laikomas esė žanro kūriniu, nes ir pirmuoju asmeniu išreikšti rašytojo samprotavimai, ir gyvas bei patrauklus dėstymas, ir pakylėta, įtempta, paremta įsitikinimo savo teisumu nuotaika, ir įtikinėjimo, tam tikro primygtinio tvirtinimo nuostata yra būdingi esė stilistikos dėmenys. *Būdo* tikslas nėra etnografinės medžiagos pateikimas. Pavadinimą Daukantas nusižiūrėjo iš Tacito veikalo *De moribus Germanorum*; žodį *mores* į lietuvių kalbą žodžiu *būdas* verčia ir Konstantinas Sirvydas. Iš Cicerono tekstų matome, kad lotyniškas žodis *mores* yra graikiško žodžio ἦθος (*ethos*) atitikmuo, taigi reiškia moralę, dorovę. *Būde* vyrauja tam tikrų dvasinių reikalavimų kodeksas, atskleidžiantis

tautos sąmonę. Lietuvos sodybą Daukantas sakosi aprašęs tam, kad parodytų tautinius lietuvių bruožus, apie valgį pasakoja ne dėl mokslininko etnografo smalsumo, o tam, kad primintų protėvių laisvės siekį ir ragintų juo sekti. Rašytojas aiškina, jog lietuviai nestatė šventyklų dėl laisvės siekio, o namudine gamyba užsiėmė dėl nepriklausomybės. Taigi Daukanto *Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių* yra himnas lietuvių dvasiai, lietuvių tapatybei ir atkaklus raginimas jos neprarasti.

Dainius Razauskas (LLTI), pranešime „Daukanto kosmogonija“ dėmesį sutelkęs į vieną Daukanto sakinį, kartu sprendė ir klausimą dėl lietuvių kalbos žodžio *sutverti, tverti*, jo kosmogoninės reikšmės teisėtumo, mat nemažai kalbininkų abejojo, ar jis turėjo reikšmę *sukurti, kurti*. Šios reikšmės kaip neteiktinos buvo traktuojamos neatsižvelgiant į Daukanto sakinį, kuriame sakoma, kad senovės lietuviai Kūrėją vadino tiesiog „Sutvaru nuo žodžio *sutverti*, beje, kuris šilima pasaulį sutvirtino“. Pranešimas buvo skirtas atidžiam šio klausimo nagrinėjimui, pateikiant gausių kosmogoninės reikšmės buvimą įrodančių kalbinių, mitologinių analogijų ir kitų argumentų, neginčytinai patvirtinančių daukantiškąją *sutverti* sampratą, kurią jis papildė toliau pateikdamas papildomą sutvėrimo paaiškinimą: Sutvaras, „kuris šilima pasaulį sutvirtino arba sukrekino iš dumpių“. Buvo aptarti ir veiksmažodžiai *krekingi, krekėti* kaip *tverti, tvirtėti* sinonimai. Išvada: Daukantas paliko mums nedviprasmišką pasaulio sutvėrimo paaiškinimą, atskleidė mums žodžio *sutverti* kosmogoninės reikšmės pagrindą. Jei kalbininkai būtų atsižvelgę į Daukanto tekstą, žodžio *sutverti* kosmogoninės reikšmės pagrįstumu niekuomet nebūtų suabejota.

Vida Girininkienė savo pranešimą „Laisvė – duotybė ar siekiamybė Simono Daukanto pasaulėjautoje ir darbuose“ pradėjo nuo padėkos prof. Giedriui Subačiui už pagalbą rengiant jubiliejinių Daukanto metams skirtą kalendorių. Paminėjo, kad dabar pranešimo pavadinimą formuluotų jau kitaip: „Laisvė – duotybė, arba raktas pažinti Simoną Daukantą“. Pranešime atkreiptas dėmesys į Daukanto gyvenimo ir veiklos faktus, anot pranešėjos, rodančius jo kaip laisvo žmogaus poziciją. Vienas tokių – Daukanto parūpintas paminklas ant motinos kapo, kurio įrašas rodo, jog jį dalyvavo 1795 m. Kosciuškos sukilime. Sąvokos *laisvė* supratimas iš dalies atsiskleidžia pirmojo Daukanto istorijos veikalo *Darbai senųjų lietuvių ir žemaičių*, parašyto 1822 metais, įžangoje, vėliau jo verstinių knygeliių pratarmėse. Įsidarbinimo Sankt Peterburgo valdančiajame senate faktą pranešėja vertino kaip laisvo žmogaus išraiškos

formą, pacitavo iki šiol nenaudotų dokumentų iš Sankt Peterburgo archyvo, nurodė papildomų duomenų apie gerus ir tvirtus Daukanto ir Malevskio santykius. Dalis pranešimo buvo skirta „romano vertam“ Simono Daukanto brolio Aleksandro gyvenimui, kuris po tardymų 1841 m. tragiškai baigėsi Chersono karo ligoninėje. Tai, tikėtina, apsunkino brolio Simono tarnybą Valdancijame senate bei skatino jį imtis tam tikrų atsargumo priemonių. Tačiau laisvės idėjos netiesioginės apraiškos išvelgiamos jo pilietinio pobūdžio mąstyme, kuris Daukanto darbuose, ypač įvadiniuose tekstuose, išreikštas gana atvirai. 1855 metais carinės Rusijos valdininkai tai pastebėjo ir uždraudė 1845 m. išleistą *Būdą senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių* perleisti ir pardavinėti. Taigi Daukanto veikalas buvo vienas pirmųjų leidinių, iki spaudos uždraudimo patekusių į lietuviškų draudžiamų knygų sąrašą. Daukantą tokia situacija vertė keltis į saugesnę ir veiklai palankesnę aplinką, kurioje buvo puoselėjamos laisvės įgyvendinimo idėjos – Petro Smuglevičiaus nuomojamą dvarą Svirlaukyje, tuometinėje Kuršo gubernijoje. Pranešime buvo pateikta kitų aptariamų epochos kultūros faktų iš Rusijos archyvuose saugomos medžiagos, antai apie rankraštinius Mikalojaus Akelaičio, Jono ir Antano Juškų pateiktus kritinius Stanislovo Mikuckio lietuvių kalbos gramatikos vertinimus – juose daug remiamasi Daukanto *Būdu*.

Baigiamasis konferencijos pranešimas buvo Dariaus Kuolio (LLTI) „Daukanto *Lietuvos ūkė* ir modernioji lietuvybė“. Mokslininkas daugiausia dėmesio skyrė Daukanto vartojamai sąvokai *Lietuvos ūkė* ir svarstė, kaip ši sąvoka susijusi su moderniąja lietuvybe, nuo pat pradžių deklaravusia savo egzistencinį ryšį su Daukanto tekstais ir asmenybe. Politinis žodynas, aptariamam atveju kuriamas Daukanto, taip pat kūrė ir visuomeninę, socialinę, politinę tikrovę. Tačiau Daukanto kuriamame žodyne, padedančiame apibrėžti tuometinę tikrovę, buvę daug „džiazų“, panašiai kaip jo ortografijoje. Ūkė Daukanto *Raštų* leidime aiškinama kaip „ūkis, valstybė“. Pivoras atkreipė dėmesį (dar 1993 m.), kad šį žodį Daukantas vartoja daugeliu reikšmių ir priešina *valstybei*. Ta proga pranešėjas peržvelgė ir žodyninę Daukanto medžiagą, Daukanto leksiką konkrečiuose kūriniuose. Pvz., lyginant tam tikras Daukanto ir Kojalavičiaus vietas (pasakojimas apie Vaidevutį), matyti, kad kur Daukantas rašo „ūkę, rėdą davė, ūkė Lietuvos“ ir pan., Kojalavičiaus toje pačioje vietoje – *res publica Lituana, res Lituana*. Taip pat esą akivaizdu, kad Daukantas skiria valstybę ir respubliką: jo tekstuose nerasime *Lietuvos valstybės* sąvokos, nes

valstybė – pono nuosavybė, tėvonija. Be to, Daukantas išlaiko Sirvydo darytą skirtumą tarp *viešpatystės* (*państwo, imperium, regnum*) ir respublikos (*rzeczpospolita*) – *visatinė, bendrystė*, aiškiai skiria *monarchiją-viešpatystę* nuo Lietuvos ūkės.

Daukantas istorijos traktavimą perima iš Strijkovskio, Kojalavičiaus, patį perėmimą deklaruodamas, pasakodamas apie praeitį kaip nuolatinę kovą už laisvę – pratęsdamas „republikonišką“ istorijos naratyvą, pasakodamas iš laisvos tautos pozicijų. *Lietuvos ūkės* (*republikos*) samprata yra priešinama Maskvos despotijai ir „varvarybei“, brėžiama takoskyra tarp laisvos Lietuvos ir Maskvos imperijos, kuri nesilaiko civilizuoatų normų, kur laisvo žmogaus, ūkininko negalėjo būti. Daukanto nuopelnas esąs tas, kad jis sujungė senąjį Lietuvos pasakojimą, „republikonišką“, perimtą iš Strijkovskio-Kojalavičiaus, su Daukšos ir Sirvydo programa, tautine kultūra ir kalba grįstos valstybės (neįgyvendinta) idėja ir sujungęs perdavė moderniai Lietuvai. Jį kaip mylintį lietuvius, numačiusį lietuviams ateitį atranda Jonas Šliūpas, Pranas Mašiotas, Petras Vileišis, Jonas Basanavičius, Petras Klimas. Kurdami 1918 m. Lietuvos valstybę lietuviai turėjo, be kitų, svarbų istorinį argumentą, gautą iš Daukanto.

Pasibaigus pranešimams gerą valandą truko įdomi diskusija aktualiais Daukanto tyrimų ir recepcijos visuomenėje klausimais. Čia labai punktyriškai ir apibendrintai pabandysime ją atspindėti. Vienas iškilusių klausimų – Daukanto „kontrainterpretacija“, jį vertinant kaip lojalų carinės Rusijos valdžiai, siekiantį karjeros, o savo tekstais tvirtinusį lietuviškąjį kultūrinį separatizmą, kuris buvo parankus Rusijos imperijai, atskėlusį lietuvišką sąmoningumą nuo vakarietiškos katalikiškos perspektyvos (tarsi būtų koks sovietinės konformistinės laikysenos pradininkas). Buvo konstatuota, kad tokia interpretacija galima turint tik labai ribotą žvilgsnį ir atmetant labai daug istorinių duomenų, nematant, kokia jam svarbi buvo laisvės atmintis ir jos žadinimas. Tokios interpretacijos galimos tik kaip intelektualinė provokacija. Tikresni atsakymai iškyla tik keliant klausimą, kas yra pasipriešinimas opresinėse visuomenėse, kad yra labai daug priešinimosi būdų. Darbas valstybės aparate buvo galimybės naktimis dirbti prie *Istorijos Žemaitiškos kaina, o Istorija Žemaitiška* vertė pamatus imperijai iš po kojų. Į kaltinimą, kad jam rūpėję pinigai, galima atsakyti faktų, jog už pirmųjų dviejų savo knygelių spausdinimą spaustuvininkui jis sumokėjo savo 13 mėnesių atlyginimą atitinkančią sumą (nežinome, ar gavo kokią paramą).

Buvo paminėta ir Daukanto parama Narbuto sumanymui leisti Lietuvos istorijos šaltinius, skirtingus nuo Lenkijos istorijos šaltinių, – revoliucingas, didžiulis historiografinis lūžis XIX a. vidurio situacijoje. Neaiškumą kalbant apie Daukantą yra dar daug ir tik dabar ateina laikas, kai galime bandyti Daukantą iš tiesų suprasti, aiškėja anaiptol ne paprasta jo aplinka ir istoriniai kontekstai, kuriuose jis atsiskleidžia vis kitoks. Antai, nežinia, ar galime kalbėti apie kokį nors vieningą žemaičių ratelį Vilniuje, nes keli čia besimokę žemaičiai buvo pernelyg skirtingi. Labai skiriasi Daukanto santykis su Rėza, Stanevičiumi, Pliateriu. Tyrėjų archyviniai atradimai pildo daukantianą visom prasmėm ir rodo, kad atradimo džiaugsmas dar laukia ir ateityje. Ir pats Daukantas savo kalboje yra daug ką užkodavęs savaip, turime jį dekoduoti. Keitėsi ne tik Daukanto rašyba, bet ir žodžiai, sąvokos. Pvz., latviškos kilmės žodį „daba“ *Būde* Daukantas turbūt pakeitė „būdu“. Perspektyvu tyrinėti Daukantą semantiškai, chronologiškai peržiūrint jo vartotų sąvokų pokyčius. Dar viena prof. Subačiaus pastebėta įdomi tema ateičiai – Maironis nusirašinėjo Daukanto istoriją, įdomu, kiek perėmė iš Daukanto žodyno? Net Daukanto etimologijos, mums atrodančios naivios, buvo ne tiek liaudies etimologijos, kiek Daukanto noras ir būdas parodyti istorikams, tokiems kaip Narbutas, kad tik mokant lietuvių kalbą galima parašyti tikrą Lietuvos istoriją, labai daug ką galima paaiškinti per kalbą – tai jis darė labai laisvai ne iš naivumo, bet tyčia, nes oponentai to daryti nebuvo pajėgūs. Būtų gerai išskaidytą Daukanto biblioteką, anksčiau buvusią vienoje LLTI bibliotekos knygų spintoje, turėti sutelktą vienoje vietoje.

Tinkamą konferencijos atmosferą kūrė ir tai, jog konferencija vyko toje pačioje LNMMB Valstybingumo erdvėje kaip ir paroda „Simonui Daukantui – 225“, šalia eksponuotų rinktinių Daukanto rankraščių, jo autentiško portreto.

Netrukus konferencija sulaukė ir pristatymo mokslinėje spaudoje³. Konferencijos programa: <http://www.lti.lt/failai/Daukantui.pdf>

MINTAUTAS ČIURINSKAS

³ Roma Bončkutė, „Mokslinė konferencija „...ir kraštą... vadino valstybe“: XVIII Jurgio Lebedžio skaitymai, skirti jubiliejiniams Simono Daukanto (1793–1864) metams ir Lietuvos valstybės atkūrimo 100 metų jubiliejui“, in: *Archivum Lithuanicum*, t. 20, 2018, p. 405–412.